
מרחב השמות (namespace)

אוהד ברזילי
אוניברסיטת תל אביב

מה בתוכנית?

- לקוח וספק במערכת תוכנה
- ממשקים
- הכרת מרחב השמות
- מניעת תלות פוטנציאלית בין רכיבים במערכת ע"י עיצוב חלופי של מבנה הממשקים

לקוח וספק במערכת תוכנה

- ספק (supplier) – הוא מי שקוראים לו (לפעמים נקרא גם שרת, server)
- לקוח (client) הוא מי שקרא לספק או מי שמתמש בו (לפעמים נקרא גם משתמש, user)
- דוגמא:

```
void do_something( )  
{  
    // doing...  
}  
  
main( )  
{  
    do_something( );  
}
```

- בדוגמא זו הפונקציה main היא לקוחה של הפונקציה do_something()
- do_something היא ספקית של main

לקוח וספק במערכת תוכנה

- הספק והלקוח עשויים להיכתב בזמנים שונים, במקומות שונים וע"י אנשים שונים ואז כמובן לא יופיעו באותו קובץ

```
void do_something()  
{  
    // doing...  
}
```

supplier.cpp

```
main()  
{  
    do_something();  
}
```

client.cpp

לקוח וספק במערכת תוכנה

- מנקודת מבטו של הלקוח קוד המקור של הספק עשוי לא להיות זמין כלל

supplier.o

```
#@!!!>>??%^#&@
```

client.cpp

```
main( )  
{  
    do_something(???) ;  
}
```


לקוח וספק במערכת תוכנה

- כדי לתקשר בין הספק והלקוח עליהם להגדיר ממשק (interface, ממשק) ביניהם

בצד הלקוח

בצד הספק

```
#include "supplier.h"
main()
{
    do_something(???) ;
}
```

client.cpp

```
void do_something();
```

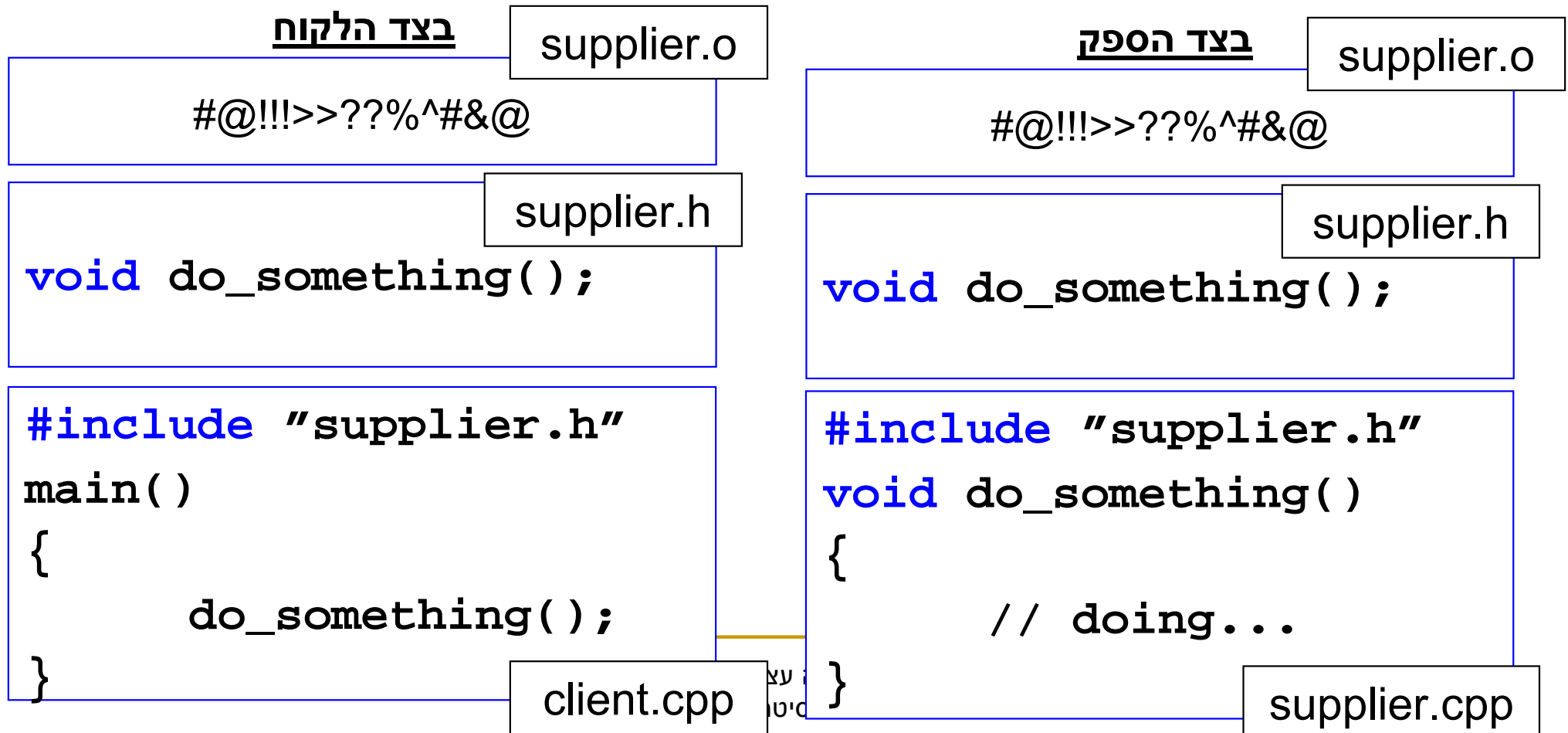
supplier.h

```
#include "supplier.h"
void do_something()
{
    // doing...
}
```

supplier.cpp

לקוח וספק במערכת תוכנה

- לאחר תהליך ההידור מקבל הלקוח גם קובץ בינארי (.o או .OBJ) וגם קובץ כותרות (.h)

ממשק תחילה

- בתהליך פיתוח תוכנה תקין, כתיבת הממשק תעשה בתחילת תהליך הפיתוח
- כל מודול מגדיר מהם השרותים שלהם הוא זקוק ממודולים אחרים ע"י ניסוח ממשק רצוי
- ממשק זה מהווה בסיס לכתיבת הקוד הן בצד הספק, שיממש את הפונקציות הדרושות והן בצד הלקוח, שמתמש בפונקציות (קורא להן) ללא תלות במימוש שלהן

ממשקים

- מטרת הממשק היא למזער את התלות בין חלקים שונים של המערכת

- ממשקים זעירים יוצרים מערכת:

- קלה יותר להבנה

- בעלת הסתרת מידע טובה יותר

- קלה לתחזוקה ושינויים

- מתקמפלת במהירות

לקוח וספק במערכת תוכנה

בצד הלקוח

בצד הספק

supplier.h

```
void do_something();
```

משתמש בפונקציות
לפי הממשק

מממש ע"פ הממשק
את הפונקציות

```
#include "supplier.h"
main()
{
    do_something();
}
```

client.cpp

```
#include "supplier.h"
void do_something()
{
    // doing...
}
```

supplier.cpp

המודול Calendar

```
// representation
```

```
struct Date {  
    int d, m, y;  
};
```

cal.h

```
// interface for users
```

```
void init_date(Date& d, int, int, int); // initialize d  
void add_year(Date& d, int n); // add n years to d  
void add_month(Date& d, int n); // add n months to d  
void add_day(Date& d, int n); // add n days to d  
Date next_weekend(); // returns the next weekend Date
```

```
// inner use only
```

```
bool valid(const Date& d) ; // checks if d is valid
```

```
// global variable
```

```
extern Date today;
```

מודול כמרחב שמות

- אנו רוצים מבנה תחבירי שיציין את ה"רכיביות" של Calendar
- מיקום כל ההגדרות באותו קובץ אינו מפורש מספיק (למשל אינו נאכף ע"י המהדר)
- נעטוף את ההגדרות במרחב שמות:

```
namespace Calendar {
```

```
    // representation
```

```
    struct Date {  
        int d, m, y;  
    };
```

```
    // interface for users
```

```
    void init_date(Date& d, int, int, int); // initialize d
```

```
    ...
```

```
}
```


אופרטור השייך ::

- לקוח של Calendar צריך מעתה לציין את מרחב השמות בכל שימוש (כמעט)

```
main()  
{  
    Date d;           // Error  
    Calendar::Date d; // OK  
  
    Calendar::init_date(d,7,7,2005); // OK  
    init_date(d,7,7,2005);           // also OK - argument-  
                                     // dependent lookup  
  
    d = next_weekend() // Error  
    d = Calendar::next_weekend() // OK  
}
```

אופרטור השיוך ::

- הממש של Calendar צריך גם הוא לציין את מרחב השמות בכל מימוש

```
// Date.c
void add_year(Date& d, int n)           // Error
{ d.y += n; }

void Calendar::add_year(Date& d, int n) // OK
{ d.y += n; }
```

- בתוך מרחב השמות אין צורך לחזור על השם המלא

```
Date Calendar::next_weekend()
{
    Date rslt = {7,7,2005}; // no need for Calendar::Date
    return rslt;
}
```

הצהרת משתמש

- כאשר לקוח של Calendar עושה שימוש נרחב בשרותים מסוימים של Calendar, הוא יכול לחסוך את הסרבול התחבירי ע"י יבוא של שמות מסוימים מתוך המרחב (using declaration)

```
main()  
{  
    using Calendar::Date;  
    using Calendar::init_date; // using all overloaded versions  
  
    Date d; // Same as Calendar::Date d;  
  
    init_date(d,7,7,2005); // Same as Calendar::init_date(d,7,7,2005);  
  
    d = next_weekend() // Error – not imported  
}
```

הנחיית שימוש

- כאשר לקוח של Calendar עושה שימוש נרחב בכל השרותים של Calendar, הוא יכול לחסוך את הסרבול התחבירי ע"י יבוא כל מרחב השמות (using directive)

```
main( )  
{  
    using namespace Calendar;  
  
    Date d;  
    init_date(d, 7, 7, 2005);  
    d = next_weekend( )  
}
```


הנחיית שימוש

- ייבוא מרחבי שמות רבים בשלמותם מעקר מתוכן את מרחב השמות
- פקודה זו הוספה לשפה בעיקר כדי להקל הטמעה של קוד שנכתב מחוץ למרחב שמות לתוך מערכת התומכת בכך (כדוגמת שילוב ספריות C בתוכנית C++)
- שימוש נרחב בתכונה זו מרמז בדרך כלל על התלויות הפנימיות במערכת

ריבוי ממשקים

- לא כל השרותים המוגדרים ב `Calendar` אמורים להיות מיוצאים (exported)
- למשל הפונקציה `bool valid(const Date&)` אמורה לשמש את ממשקי `Calendar` בלבד
- לדוגמא כך:

```
void Calendar::add_day(Date& d, int n)
{
    d.d += n;
    if (!valid(d))
        // illegal date - fix it
}
```


ריבוי ממשקים

- מתכנתים ומהדרים נוקטים בגישה הקונסרבטיבית (המוצדקת!) – אם שרות כלשהו זמין ללקוח כלשהו יש להניח כי הלקוח תלוי בקטע קוד זה

- כלומר יש צורך להגדיר ממשקים נפרדים (לא בהכרח זרים) למממשים ולמשתמשים (ניתן אפילו לחשוב על ממשקים שונים למשתמשים שונים)

ריבוי ממשקים

בצד הלקוח

```
namespace Calendar {  
// only exported features  
}
```

Calendar'

Calendar'

לקוחות

בצד הממש

```
namespace Calendar {  
// all features  
}
```

Calendar

Calendar

ממשים

בצורה גרפית המערכת נראית כך:

החיצים מתארים את היחס "תלוי במימוש המוצג ע"י"

ריבוי ממשקים

- הפתרון שהוצג בשקף הקודם הוא פתרון פשוט וטוב
- החסרון העיקרי הוא שלו הוא ש- Calendar ו-
'Calendar מתארים שני מרחבי שמות בעלי אותו שם
(ניתן להשיג זאת ע"י שימוש בקובצי h. שונים).
- המהדר (compiler) לא יוכל תמיד לבדוק את עקביות
ההגדרות הכפולות
- בעיה זו נפתרת כמעט תמיד ע"י שימוש במהדרים
חכמים וע"י המקשר (linker)

עיצוב חלופי

בצד הלקוח

```
namespace Calendar_interface  
{  
    using Calendar::Date;  
    using Calendar::init_date;  
    // for all exported operations...  
}
```

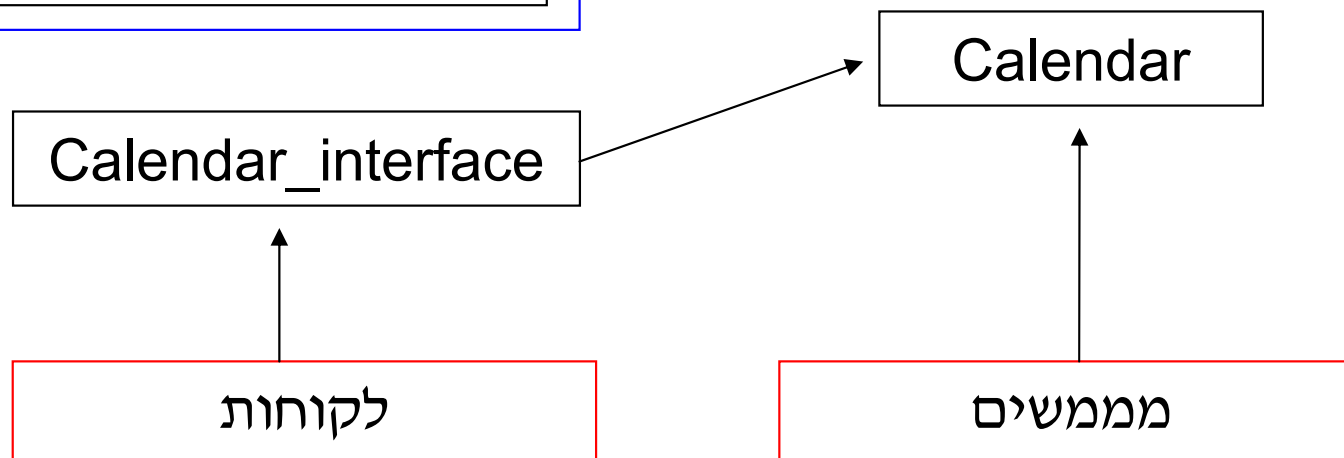
Calendar_interface

בצד הממש

```
namespace Calendar {  
    // all features  
}
```

Calendar

בצורה גרפית המערכת נראית כך:

עיצוב חלופי

- בעיצוב זה ברור שהמשתמשים תלויים רק בתכונות שיוצאו עבורם ע"י `Calendar_interface` (ולא יושפעו משינויים בפעולות פנימיות)
- ואולם בגישה הקונסרבטיבית שאותה אנו נוקטים, גרף התלויות מראה תלות (טרנזיטיבית) בין המשתמשים ובין `Calendar`
- נרצה למנוע מראית עין זו, ע"י עיצוב חלופי

עיצוב חלופי (2)

בצד הלקוח

```
namespace Calendar {  
// only exported features  
}
```

Calendar'

בצד הממש

```
namespace Calendar {  
// all features  
}
```

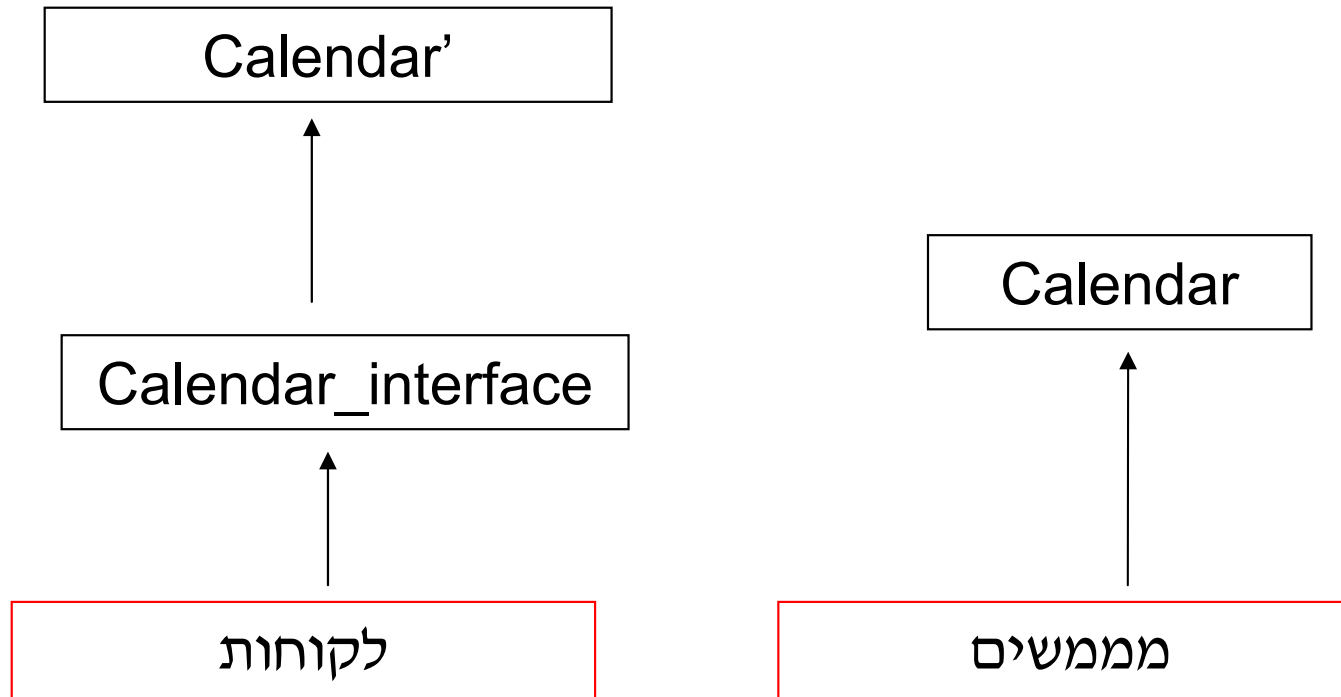
Calendar

```
namespace Calendar_interface  
{  
using Calendar::Date;  
using Calendar::init_date;  
// for all exported operations...  
}
```

Calendar_interface

עיצוב חלופי (2)

בצורה גרפית המערכת נראית כך:

- ההבדל היחיד מהגרסה הראשונה הוא הוספת ממשק הביניים `Calendar_interface`
- עדיין אנו סומכים על הקומפילר שיעזור לנו לפתור בעיות חוסר עקביות בין ההגדרות

עיצוב חלופי (3)

בצד הלקוח

```
namespace Calendar_interface {  
    void init_date(Date& d, int, int, int);  
    void add_year(Date& d, int n);  
    // for all exported operations...  
}
```

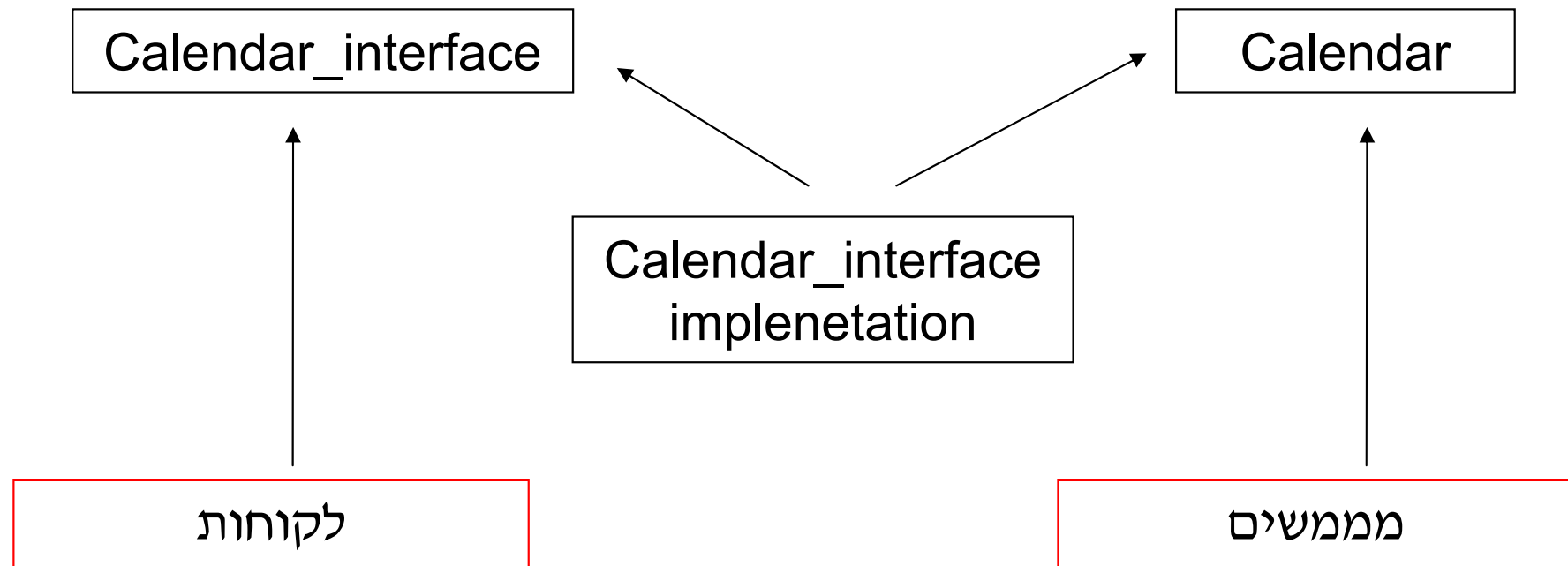
Calendar_interface

```
void Calendar_interface::init_date(Date& d, int dd, int mm, int yy)  
{  
    Calendar::init_date(d, dd, mm, yy);  
}  
// for all exported operations...
```

Calendar_interface
implementation

עיצוב חלופי (3)

בצורה גרפית המערכת נראית כך:

• פתרון זה ממזער את התלויות במערכת

• זהו כנראה OVERKILL

מניעת התנגשות שמות

- קשה להכליל את שני הקבצים הללו באותה תוכנית:

```
// my.h:  
char f(char);  
int f(int);  
struct String { /* ... */ };
```

```
// your.h:  
char f(char);  
double f(double);  
struct String { /* ... */ };
```


מניעת התנגשות שמות

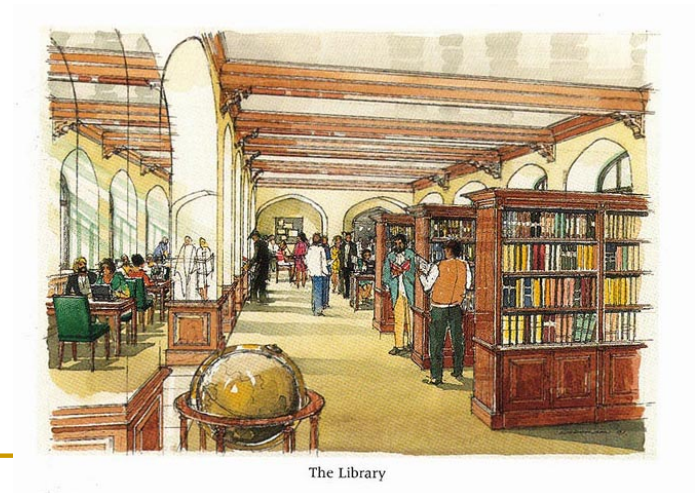
■ עכשיו קל:

```
namespace my
{
    char f (char);
    int f(int);
    struct String { /* ... */ };
}
```

```
namespace your
{
    char f(char);
    double f(double );
    struct String { /* ... */ };
}
```

שימוש בספריות C

```
// stdio.h:  
namespace std {  
    // ...  
    int printf (const char * ... );  
    // ...  
}  
using namespace std ;
```


שימוש בספריות C – לשומרי סביבה

```
// cstdio:  
namespace std {  
    // ...  
    int printf (const char * ... );  
    // ...  
}
```


שימוש בספריות C – למתנגדי שכפול הקוד

```
// stdio.h:  
#include <cstdio>  
using namespace std;
```


תפקידי מרחב השמות

- לבטא קשר לוגי-רעיוני בין אוסף של פעולות
- למנוע ממשתמשים גישה לפעולות לא להם
- לחסוך למשתמש את הטירחה (התחבירית) בהשגת מטרות אלו באמצעים אחרים

מרחב השמות והעולם האמיתי

■ הערה:

- מרחב השמות משמש לניהול רכיבים בקנה מידה גדול בהרבה מאלה שנתאר כאן
- מחלקות מייתרות למעשה את השימוש במרחב שמות לתאור מבנה נתונים אחד בתור מודול
- מרחב שמות טיפוסי מכיל עשרות מחלקות ויותר
- השימוש במרחבי שמות מקובל מאוד בשפות C# ו-Java (שם הוא נקרא package)

הפסקה

